

ОСНОВНІ НАПРЯМКИ БІОЕТИЧНОГО СТАВЛЕННЯ ДО РІДКІСНИХ ВИДІВ РОСЛИН (НА ПРИКЛАДІ КОСАРИКІВ БЕЗКРИЛИХ)

*Орлова Л.Д., Прокопчук Ю.П.
Полтавський ДПУ імені В.Г.Короленка*

Визначення міри, меж і заборон втручання в природу, в світ живого–біоетика. Вона має визначити, що є моральним, а що – ні в ставленні людини техногенного суспільства до живого. Одночасно біоетика є наукою про виживання, вона проголошує необхідність гуманного та поважного ставлення людини до людини, до будь-якої тварини, рослини, до природи та живого взагалі. Важливе її завдання – допомагати тим, що страждають [2].

Тож людська поведінка по відношенню до природи може спрямовуватися моральними нормами, які надають переконливі аргументи на захист природи, що базується на категоріях етики. Одним з базових принципів етики землі О. Леопольда звучить так: „Річ правильна, коли у неї є тенденція зберігати цілісність, стабільність і красоту біологічної системи. Вона неправильна, коли має зворотню тенденцію”.

Тому кожен етнос повинен зберегти той природний ландшафт, в якому формувалася нація. Такі природні умови є особливістю, що відрізняє один етнос від іншого. Розвиваючись людське суспільство перетворює оточуюче середовище. Якщо ж таке перетворення зайшло далеко, то воно може призвести і до порушення умов існування людини. З метою самозбереження і подальшого розвитку, кожне суспільство зацікавлене в „консервуванні” природної краси за допомогою заповідних об’єктів. Гарний пейзаж є власністю цілого народу. Тому він повинен зберігатися у вигляді національних парків, заповідників та інших заповідних територій, де б зосереджувалися рідкісні та зникаючі види і природні угруповання. Тобто мова йде про створення особливого естетичного каркасу на базі природних заповідних територій, певної еколого-естетичної системи, яка повинна зберігати особливо цінні природні об’єкти різних фізико-географічних районів [3].

Одним з таких червонокнижних видів рослин, ставлення до якого нам слід змінити є косарик безкрилий (*Gladiolus tenuis* Bied.), які належать до родини півникові (Iridaceae). Ці рослини нагадують садові гладіолуси, але мають суттєву перевагу над культурними родичами, не потребують викопування восени бульбоцибулин, добре переносять промерзання ґрунту. Косарик безкрилий висотою 35-85 см, мають тонке стебло з трьома листками, з них – верхній із недорозвиненою пластинкою. На верхівці стебла утворюється суцвіття завійка, що складається з 3-6 квіток пурпурово-фіолетового забарвлення. Оцвітина шести роздільна, неправильна, запилювачами є перетинчастокрилі, здатні до самозапилення. Плід коробочка довгасто-оберенояйцеподібно з насінням грушовидної форми без крил. Це багаторічні трав’янисті рослини з бульбоцибулиною, яка вкрита грубоволокнистою оболонкою. Цвітуть в

червні липні. Косарики безкрилі занесені до Червоної книги України, категорія II. Реліктовий вид [4]. Ці чарівні рослини через високі декоративні якості зменшують свою чисельність, внаслідок їх зривання в букети та висаджування на присадибні ділянки. Також їх кількість зменшується і через викошування та випасання лучних угідь, де вони зростають, що не дозволяє їм відновлюватися.

Проведені нами спостереження за популяцією косариків безкрилих в околицях села Бірки (Великобагачанський р-н) свідчать, що стан рослин покищо більш-менш стабільний. Про це свідчать складені нами нозологічні паспорти протягом 2003-2005 років. Ми спостерігаємо тенденцію зростання чисельності популяції косариків безкрилих, загальний стан якої добрий. Всі рослини за якими велося спостереження квітували і зав'язали плоди з повноцінним насінням. Оскільки досліджуваний вид є рідкісним, червонокнижним, то ми повинні усвідомити важливість його охорони. Бо шляхи реального збереження цих рослин не складні, але їх втілення цілком залежить від нас: не руйнувати місця, де вони зростають; не нищити під час квітання і застерігати інших проти цього.

Наука ще мало знає про механізми виникнення та закономірності існування живого виду. Більш того, наші знання про корисні чи шкідливі властивості рослин мізерні, для того щоб дозволити їх собі знищити. Саме тому, охорона рослинного світу є однією з найбільш актуальних проблем, які повинно вирішити людство [1].

Для того, щоб зберегти Косарики безкрилі району досліджень ми встановили контроль за станом їх популяцій, заклали ділянку по їх вирощуванню в культурних умовах, детально дослідили кількісний склад косариків безкрилих на досліджуваній території, склали нозологічні паспорти. Також ми пропонуємо створити ботанічний заказник місцевого значення, на території якого заборонити збір даних рослин і обмежити діяльність рослин.

Хочеться вірити, що людство дійде до розуміння того, що природну красу потрібно цінити заради її самої та захищати від самих себе. „Коли у нас буде суспільна політика, – пише Юджин Харгроув, – яка стане розглядати всю природу в подібному ключі, то ми будемо суспільством, яке гордиться існуванням природи, не залежним від егоїстичного задоволення. Ми станемо суспільством, яке живе у відповідності з екологічною етикою.” [3].

Література

1. Артамонов В.І. Рідкісні і зникаючі рослини. – М.: Агропромвидач. – 1989. – 221 с.
2. Байрак О.М., Стецюк Н.О. Атлас рідкісних і зникаючих рослин Полтавщини. – Полтава: Верстка, 2005. – 248 с.
3. Киселёв М.М. Биологическая этика в системе практической философии // Практическая философия. – 2001. – № 1 – С. 12-13.

4. Щоб росли горицвіти. Розповіді про рідкісні рослини та тварин Полтавщини. / Д.С. Івашин, В.М. Самородов, В.В. Буйдін та інші. – Полтава, 1990. – 70 с.

БІОЕТИЧНІ ПРОБЛЕМИ ЗБЕРЕЖЕННЯ РІДКІСНИХ І ЗНИКАЮЧИХ ВИДІВ РОСЛИН

*Орлова Л.Д., Скакун Т.Ю., Двірна Т.
Полтавський ДПУ імені В.Г. Короленка*

Біоетика, або етика життя – розділ прикладної філософської етики, який вивчає проблеми моралі, насамперед щодо людини і всього живого. Деякі вчені вважають, що біоетика – це наука, яка вивчає взаємозв'язки людини з живою природою та із самою собою як частиною цієї природи. Її мета – створення прийнятної етичної орієнтації, що базується на найбільшій повазі до людської гідності і найдбайливішому ставленню до життєвого середовища[4].

Пошук етичних засад ставлення людини до природи репрезентований розробкою екологічної етики. Так, Х.Ролсон вважає, що як етично значущу цінність слід розглядати збереження природного гомеостазу. А Б.Каллікот зазначав, що екологічна етика має відповісти на три питання: якою є природа, якою є природа людини і яким чином людина повинна ставитися до природи?[7]. На останнє питання ми спробуємо відповісти нижче, а також з'ясуємо як людина впливає на рослинний світ, а саме на рідкісні і зникаючі види на прикладі лучного ценозу околиць с.Попівки Глобинського району Полтавської області.

Рослинний світ відіграє надзвичайно важливу роль в існуванні та функціонуванні біосфери, в житті людей [5]. У сучасних умовах всебічного посилення антропогенного впливу на природні екосистеми особливого значення набуває проблема збереження біорізноманітності, в тому числі рідкісних видів рослин [3].

Важким показником стану сучасної флори і рослинності є кількість рідкісних видів і угруповань, які потребують охорони [2]. Так, ботаніки встановили, що приблизно 25-30 тис. видів вищих рослин знаходиться під загрозою знищення. Отже, кожен 10-й вид на Землі потребує охорони [5].

Охорона рідкісних і зникаючих видів рослин є невід'ємною складовою частиною загальної проблеми – охорони, відновлення, збагачення й раціонального використання рослинного світу [1].

Сучасний рослинний світ Полтавської області характеризується високим показником флористичного розмаїття. Проте, майже третина видів вищих судинних рослин (близько 500 видів) має обмежене поширення в регіоні [3].

До основних причин через які рослини стають рідкісними можна від-